

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ДО
Д-Р МИХАЕЛА ДОЦОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**ДО
Г-Н КОНСТАНТИН ПРОДАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ПОСТОЯННАТА
КОМИСИЯ ПО БЮДЖЕТ И
ФИНАНСИ
НА 52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**ДО
Г-Н ВЕНКО САБРУТЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ПОСТОЯННАТА
КОМИСИЯ ПО ТРУДА,
ДЕМОГРАФСКАТА И СОЦИАЛНАТА
ПОЛИТИКА
НА 52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**ДО
Г-ЖА НАТАЛИЯ ЕФРЕМОВА
МИНИСТЪР НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДОЦОВА,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРОДАНОВ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН САБРУТЕВ,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ЕФРЕМОВА,**

Обръщам се към Вас в качеството ми на национален омбудсман, който е заявил своя траен ангажимент към защитата на правата на децата, с особено внимание към уязвимите групи, към които принадлежат децата с трайни увреждания. В процеса на работата ми с родители и организации, подкрепящи децата с увреждания, многократно е поставян и обсъждан въпроса, свързан с размера на месечните помощи за отглеждане на дете с трайно увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средното образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, регламентирани в чл. 8д от Закона за семейните помощи за деца (ЗСПД). В институцията на омбудсмана системно постъпват десетки жалби, свързани с липсата на актуализация на тези помощи вече трета година., което ми дава повод да поставям регулярно на Вашето внимание този проблем.

Родителите споделят, че изпитват ежедневни трудности в грижата за децата си, но полагат неимоверни усилия да им осигурят достоен и качествен живот. Отглеждането на дете със специални потребности е свързано с постоянни разходи за терапии, рехабилитация, медицински прегледи, лекарства, специализирани обучения, транспорт и помощни средства. Цените на всички тези услуги и продукти непрекъснато растат, докато финансовата подкрепа за много семейства остава недостатъчна. Те настояват да се предприемат мерки за преразглеждане и увеличение на месечните помощи и всички форми на финансова подкрепа за деца с увреждания. Тези средства не са привилегия, а необходимост, която позволява на децата да получат достъп до лечение, развитие и по-добро качество на живот. Зад всяка статистика стои реално семейство, което ежедневно полага огромни усилия. Много родители са принудени да ограничат или прекратят трудовата си дейност, за да се грижат за децата си. В същото време разходите за тяхното развитие и здравеопазване често надвишават значително размера на получаваната подкрепа. Родителите призовават институциите да проявят разбиране и отговорност към най-уязвимите деца в България и техните семейства. Инвестицията в тези деца е инвестиция в бъдещето на обществото ни. Надяват се техния глас да бъде чул и да бъдат предприети реални действия за увеличаване на финансовата подкрепа за децата с увреждания. Омбудсманът подкрепя тези справедливи искания и като посредник между гражданите и институции усилва техния глас.

Именно поради това, бих искала отново да ангажирам Вашето внимание с въпросите, свързани с размерите на месечните помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане до 18-годишна възраст и до завършване на средното образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, регламентирани в чл. 8д от Закона за семейни помощи за деца /ЗСПД/.

С оглед разпоредбата на чл. 8д, ал. 2 от ЗСПД, която не допуска размера на помощите да е по-малък от предходната година, размерите на финансовата подкрепа на отделните групи деца са оставени вече трета година без да бъдат променени в Законите за държавния бюджет на Република България. Важно е да се отбележи, че въпреки препоръките и законовите изисквания, в проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2026 г. . №: 51-502-01-65 размерът на месечната помощ отново не беше предвидено да се осъвремени (чл. 66, ал. 15).

Отново трябва да се подчертае, че месечните помощи са единствената подкрепа на семействата с деца с увреждания, която се отпуска под формата на месечни парични помощи. Те подпомагат доходите на полагащите грижи и са важна опора в усилията за осигуряване на достоен живот на децата с увреждания в домашна и семейна среда, при съобразяване с най-добрите им интереси, каквито изисквания поставя Конвенцията за правата на детето на ООН и българското законодателство.

Поради тази причина, техният размер следва да е адекватен, като отразява инфлационните процеси в страната, стойността на минималната работна заплата и различните видове пенсии по Кодекса за социално осигуряване.

Липсата на механизъм за годишна актуализация на тези помощи води до ограничаване на достъпа на много деца с увреждания до така необходимите им услуги, напр. за рехабилитация, здравеопазване и лекарства. **Наложилният се през годините подход на практика въвежда дискриминация за децата с увреждания спрямо финансовата подкрепа за пълнолетните хора с увреждания - за пълнолетните лица тя зависи от линията на бедност, която се увеличава всяка година, а тази за децата се определя с бюджета.** С оглед на изискването на ЗСПД е необходимо да се въведе механизъм за автоматично актуализиране на месечните помощи за деца с трайни увреждания, като не се допуска техният размер да бъде по-нисък от предходната година.

Това обстоятелство налага размерът на месечните помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане да се актуализират ежегодно и да бъдат в съответствие с динамиката и на

други социални показатели, които също имат съществена роля за социалната сигурност на гражданите.

По повод на постъпващите жалби в институцията, отново трябва да обърне внимание на въведената практика за **удръжки от месечната подкрепа на деца с увреждания при ползване на лична помощ. Това е свързано и с необходимостта от спешни законодателни промени в Закона за личната помощ (ЗЛП) и ЗСПД.**

Основен проблем е разпоредбата на чл. 13, ал. 2 от ЗЛП, където достъпът до лична помощ за деца с 90 и над 90% увреждане е обвързан с изрично съгласие за пренасочване на средства от месечната помощ по чл. 8д, ал. 5, т. 2 от ЗСПД за заплащане на услугата.

Настоящият механизъм за финансиране на личната помощ чрез „пренасочване“ на средства от детските надбавки (чл. 8д от ЗСПД) е несправедлив и дискриминационен спрямо децата с най-тежки увреждания. Това превръща една жизненоважна социална подкрепа в „разменна монета“ за получаване на друга такава. Този проблем е един от най-сериозните парадокси в социалната система на България, често определян от родителски организации като „наказание за най-тежките случаи“.

Като механизъм правната основа на „удръжката“ е заложен в ЗЛП и ЗСПД. Логиката на държавата е да се избегне т.нар. „двойно финансиране“ за една и съща дейност – грижата в домашна среда. Съгласно чл. 8е от ЗСПД, месечната помощ за дете с 90% и над 90% увреждане е в размер на 1180 лв. / 603,12 евро (за 2025 г.). Когато се ползва услугата „лична помощ“, до 380 лв./194,23 евро от тази сума се пренасочват за заплащане на положения труд от асистента.

На лице е противоречие с духа на закона: Услугата „Лична помощ“ по ЗЛП е замислена като механизъм за подкрепа и независим живот, а не като инструмент за преразпределяне на вече отпуснати социални помощи.

Като практически последици от това противоречие вместо „личната помощ“ да надгради грижата, тя просто преразпределя съществуващия бюджет на детето. Ако родителят е асистент, семейният бюджет остава почти същият, но се добавя административната тежест на трудовия договор. **Принудително се налага избор между грижа и терапия:** Тези 380 лв./194,23 евро често са жизненоважни за рехабилитация или лекарства. Принуждаването на родителите да се откажат от тях, за да получат право на асистент, поставя децата в по-неблагоприятна финансова позиция спрямо тези, които не ползват услугата.

Омбудсманът на Република България многократно е излизал със становища, че този трансфер на средства е несправедлив и ограничава достъпа до подкрепа. Гражданските организации настояват за промяна в ЗЛП, така че възнаграждението на личния асистент да бъде изцяло за сметка на държавния бюджет, без да влияе на месечната помощ по ЗСПД.

Към момента Министерството на труда и социалната политика поддържа тезата като позиция на държавата, че помощта от 1180 лв. / 603,12 евро (за 2025 г.) включва в себе си компонента за „грижа“, която при активиране на лична помощ се поема от държавата чрез заплатата на асистента.

Това на практика създава ситуация, в която най-тежките случаи са финансово ограничени в стремежа си да получат физическа помощ. За да се промени това, е необходима законодателна инициатива за изменение на чл. 8е от ЗСПД и свързаните разпоредби в ЗЛП.

Правните аргументи на омбудсмана са, че е налице **нарушаване на принципа на социалната държава: помощта по чл. 8д от ЗСПД е предназначена за ежедневни нужди, рехабилитация и лекарства.** Използването ѝ за заплащане на труда на асистентите прехвърля финансовата тежест на държавната услуга върху бюджета на най-уязвимите семейства. **Държавата не следва да изнемва средства от издръжката на детето, за да покрива своите ангажименти по осигуряване на достъпна среда и грижа.** Децата с 90% и

над 90% увреждане са единствената група, чието право на подкрепа е обвързано с отнемане на вече отпуснати социални средства.

В действията си България трябва да спазва международните стандарти, към които се е присъединила. Конвенцията за хората с увреждания на ООН задължава държавата да осигурява услуги за независим живот, без това да води до обедняване на лицата с увреждания.

В тази връзка препоръката на омбудсмана за решение на съществуващия проблем е в проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2026 г. да се предвиди изменение на чл. 13, ал. 2 от разпоредбите в ЗЛП, като се премахне изискването за даване на съгласие за превеждане на суми от месечната помощ към бюджета на съответната община за финансиране на личната помощ. Така също и изменение в Закона за личната помощ (ЗЛП): финансирането на възнагражденията на личните асистенти за деца с 90% и над 90% увреждане да се осигурява изцяло като допълнителен ресурс от държавния бюджет, без да засяга размера на социалните помощи по ЗСПД.

Мярката ще обхване 8154 деца, които са в най-критично състояние и ще се гарантира пълния размер на месечната помощ по чл. 8д, ал. 5, т. 2 от ЗСПД за нуждите на детето (терапии, консумативи) + осигурена професионална грижа от асистент.

С уважение,

ВЕЛИСЛАВА ДЕЛЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ